

ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ในการเมืองท้องถิ่นไทย: ศึกษากรณีความสัมพันธ์ของนักการเมืองกับผู้นำชุมชน

ในเขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร

The Patron - Client Relationships in Thai Local Politics : A Case Study of the Politicians and Community Leaders Relationships in Khlong San District, Bangkok Metropolis

นางลักขณา ภักดินฤนาถ * อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.เสนีย์ คำสุข **

รองศาสตราจารย์ฐปนรุต พรหมอินทร์ **

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ลักษณะความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ระหว่างนักการเมืองกับผู้นำชุมชนในเขตคลองสาน (2) รูปแบบความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ระหว่างนักการเมืองกับผู้นำชุมชนในเขตคลองสาน และ (3) ผลกระทบจากความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ระหว่างนักการเมืองกับผู้นำชุมชนในเขตคลองสาน

กลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง คือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขตคลองสาน จำนวน 1 คน สมาชิกสภากรุงเทพมหานครเขตคลองสาน จำนวน 1 คน สมาชิกสภาเขตคลองสาน จำนวน 2 คน และผู้นำชุมชนในเขตคลองสาน จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ แบบเก็บข้อมูลจากการสังเกตการณ์ และแบบเก็บข้อมูลจากเอกสาร การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า (1) ลักษณะความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ระหว่างนักการเมืองกับผู้นำชุมชนในเขตคลองสานมีการช่วยเหลือกันอย่างต่อเนื่อง ผู้อุปถัมภ์หรือผู้ให้ให้มากกว่ารับ ลักษณะการให้ไม่ได้มีการแลกเปลี่ยนกันครั้งต่อครั้ง แต่เป็นการให้เพื่อหวังประโยชน์ระยะยาว (2) รูปแบบความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์เป็นความสัมพันธ์โดยทางอ้อม สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะติดต่อผ่านนักการเมืองท้องถิ่นหรือเลขานุการ สมาชิกสภากรุงเทพมหานครจะติดต่อผ่านสมาชิกสภาเขตหรือเลขานุการ ส่วนสมาชิกสภาเขตมีความสัมพันธ์เป็นเพียงตัวกลางระหว่างผู้อุปถัมภ์กับผู้รับการอุปถัมภ์ และ (3) ผลกระทบจากความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ระหว่างนักการเมืองกับผู้นำชุมชนในเขตคลองสานมีทั้งด้านบวกและด้านลบ ผลกระทบในด้านลบ คือ เป็นจุดเริ่มต้นของการคอร์รัปชัน เกิดแบบอย่างของการยึดผลประโยชน์แลกเปลี่ยนระหว่างกันของคนภายในชุมชนที่ไม่คำนึงถึงคุณธรรม จริยธรรม การได้รับความช่วยเหลือจากนักการเมืองเกิดความไม่เท่าเทียมกันระหว่างชุมชน ผู้นำชุมชนมีบทบาทในการขึ้นทางการเมือง การเลือกตั้งขาดความโปร่งใสทำให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่นในกระบวนการทางการเมือง เกิดผลเสียต่อการพัฒนาทางการเมืองแบบประชาธิปไตย มีการแบ่งสรรผลประโยชน์ทางการเมืองไม่เท่าเทียมกันโดยยึดความสัมพันธ์ส่วนตัวเป็นหลัก นักการเมืองขาดความร่วมมือกันในการทำงานเพื่อประชาชน และเกิดการผูกขาดทางการเมือง ส่วนผลกระทบในด้านบวก คือ ทำให้ชุมชนมีแหล่งความช่วยเหลือแหล่งอื่นที่นอกเหนือจากราชการและได้รับการพัฒนาด้านสาธารณูปโภคทันต่อความต้องการของชุมชน นักการเมืองและชุมชนได้เรียนรู้ความต้องการของกันและกัน เกิดผู้นำในการพัฒนาชุมชนทำให้ประชาคมท้องถิ่นที่มีความร่วมมือกัน ประชาชนสนใจการเมืองท้องถิ่นเกิดเรียนรู้การทำงานทางการเมืองและสร้างนักการเมืองท้องถิ่น เกิดเครือข่ายทางการเมืองที่ทำงานทางการเมืองให้กับท้องถิ่น

* นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

** รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Abstract

The objectives of this research were to study (1) the characteristics of the patron-client relationships between politicians and community leaders in Khlong San District; (2) the types of patron-client relationships between those politicians and community leaders; and (3) the impacts of patron-client relationships.

The sample population, chosen through purposive sampling, consisted of 1 member of Parliament from Khlong San District, 1 member of the Bangkok City Council from Khlong San District, 2 members of the Khlong San District Council, and 10 community leaders from Khlong San District. Data were collected using interview forms, documentary research forms and observation and were analyzed using descriptive analysis.

The results showed that (1) The relationships between politicians and community leaders in Khlong San District was characterized by continuous assistance. The givers gave more than they received. Giving was not done as a once-off exchange of benefits but in hopes of long-term gain. (2) The kinds of patron-client relationships were indirect. The member of Parliament contacted the beneficiaries through local politicians or a secretary; the city council member contacted beneficiaries through the district council members or a secretary; and the district council members were intermediaries between the benefactors and the beneficiaries. (3) The relationships had both negative and positive impacts. The negative impacts were that it was a starting point for corruption; it set an example for people in the community to focus on an exchange of benefits with no regard for morals and ethics; assistance given by politicians created disparity in the community; it gave community leaders a role in dictating politics; elections were not transparent and people lost faith in the political process; there was a negative effect on the development of democracy; political benefits were not distributed fairly; politicians did not cooperate with each other to work for the good of the people; and a political monopoly was promoted. The positive impacts were that the relationships gave the community another source of assistance in addition to the government bureaucracy; public works facilities were developed more quickly; the politicians and people in the community learned about each other's desires; leaders of community development emerged; cooperation was promoted in civil society; citizens became more interested in local politics and learned about political mechanisms; local politicians were built up; and a local political network was created.

Keywords: Patron-client relationships, Politicians, Community leaders, Khlong San District, Bangkok Metropolis

* นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

** รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช